

Tätä et tiennyt Benito Casagrandesta

Annina Karhu
TS TURKU

Tässä jutussa ei puhuta turkulaisarkkitehti **Benito Casagranden** merkittävimmistä suunnittelutöistä, hänelle eri tavoin merkityksellisistä rakennuksista tai hänen näkemysistään siitä, miten rakasta synnyinkaupunkia Turkua tulisi kehittää.

Mainittakoon silti, että nämäkin aihealueet saavat runsaasti tilaa yli 500-sivuisessa *Benito Casagrande – enemmän kuin arkkitehti – elämäkerrassa*. Miten muuten voisi olla kaan? Ovathan ne valtava osa Casagranden elämäntyötä.

Nyt puhutaan henkilökohtaisista esineistä, jotka myös pilkahtavat esin kirjassa. Pyysimme Casagrandea esittelemään otannan hänelle muistorikkaista esineistä.

ISÄLTÄ PERITTY RAAMATTU

”Isä suuttui herkästi ja rankaisi lapsia selkäsäunalla tai sulkemalla meidän pimeään wc:hen, keittiöön tai muuhun huoneeseen. Helliä tunteita hän ilmaisi ani harvoin. Saimme olla varpaillamme silloinkin, kun pappi oli hyvällä tuulella, koska tunnelma saattoi särkyä pienimmästäkin ärsykkeestä.”

Elämäkerrassaan Benito Casagrande kuvailee isäänsä poikkeuksellisen ankaraksi, etäiseksi ja kylmäksi. Aikuisena Casagrande on ymmärtänyt, että nämä piirteet varmasti juontuivat isän lapsuudesta, jossa tämä joutui kokemaan julmaa kiusaamista ja syrjintää.

–Kielitaidottomana posetiivarin poikana hän joutui ottamaan vastaan kaikki ne ennakokuluot, joita vierasmaalaisia kohtaan tunnettiin.

Benito Casagranden isä **Wilhelm Casagrande** syntyi Riassa 1908. Koulunkäynnin hän aloitti Turussa 1916, koulumenestys oli heikkoa huonon suomenkielen osaamisen vuoksi.

Casagrande kertoo, että suhde isään oli aina vaikea, koska tämä ei pystynyt ilmaisemaan tunteitaan lapsiaan kohtaan muilla keinoilla kuin kovalla kurilla. Wilhelm Casagrande kuoli vuonna 1985.

–Kuolemansa jälkeen hän antoi minulle tärkeimmän viestinsä. Viestin, jota hän elinaikanaan ei pystynyt ilmaisemaan minulle millään lailla.

Parikymmentä vuotta isänsä kuoleman jälkeen Casagrande järjesteli kirjahyllyään. Vasta silloin hän ensimmäistä kertaa tuli kiinnittäneeksi huomiota isältä perimänsä italiantielisten Raamattujen kansiin.

–Kiinnostuin kannen norsunluisesta kohokuvasta. Sitten aloin plaraamaan, ajattelin, että pahas, täällähän on komeita kuvia.

Irralliset kuvat oli liimattu sivuille. Yhtäkkiä kirjan välistä putosi paperi. Casagrande luuli, että kirjan välistä tipahti joku irtokuvista, mutta kuvan sijasta sieltä olikin pudonnut kirje ja lehtileike.

Lehtileikkeessä oli kuva, johon Benito Casagrande oli päässyt tunnetun arkkitehdin **Aarne Ervin** kanssa. Kuvan ottamisen aikoihin Casagrande opiskeli Teknillisessä korkeakoulussa ja teki samaan aikaan töitä Ervin arkkitehtitoimistossa. Kirjeeseen isä oli kirjoittanut rukouksen, jossa pyysi Jumalalta apua siinä, että hänen poikansa kehittyisi hyvin alkaneessa arkkitehdin ammatissaan vielä paremmaksi.

–Isäni, joka ei koskaan pystynyt rakentavalla tavalla sanomaan ainuttakaan kannustavaa sanaa minulle koko elämänsä aikana, rukouli puolestani.

Tapahtuma aiheutti Casagrandessa valtavan tunnereaktion, joka edelleenkin herättää hänessä liikutusta. Löytönsä ansiosta hän kokee päässeensä lähemmäs isäänsä kuin koskaan tämän eläessä. Casagrande uskoo isänsä tehneet parhaansa niillä elämän eväillä, jotka hänelle oli annettu.

–Hän oli lopulta kuitenkin rakastava ja perheensä parasta ajatteleva ihminen. Ei hän kurinpitotempuillaan tarkoittanut pahaa.

Casagrande myös muistuttaa, että perheen ulkopuolisten ihmisten käsitys hänen isästään oli aivan toisenlainen.

–Hän oli erittäin avulias ja sydämellinen muille ihmisille. Hänen avullaan on moni pystynyt aloittamaan uuden elämän. Tiedän lukuisten ihmisten olleen hänelle loputtoman kiitollisia.

ISOISÄN POSETIIVI

”Perheemme jäsenten yhteinen piirre on se, että meillä kaikilla on ollut valtava tarve tulla hyväksytyksi. (...) Tullaksemme rakastetuksi pyrimme tekemään muille ihmisille ”kiltin ihmisen” palveluksia – siinä toivossa, että saamme vastalohjaksi rakkautta ja hyväksyntää. Tällä on varmuudella jotakin tekemistä sen kanssa, että olemme siirtolaisia.”

Kaikille turkulaisille tuttu Benito Casagrande paljastaa elämäkerrassa uusia, koskettavia piirteitä vaikeasta isäsuhteestaan ja naisesta, joka teki nynnystä tohvelisankarista itseluottamusta uhkuvan arkkitehdin.

Benito Casagrande löysi vanhan italiantielisen Raamatun välistä kirjeen, joka muutti hänen käsityksensä isästään.

1860-luvun ja ensimmäisen maailmansodan välisinä vuosikymmeninä Italiasta lähti arvioiden mukaan kudesta yhdeksään miljoonaa ihmistä siirtolaiseksi Pohjois-Amerikkaan ja Eurooppaan. Moni heistä edusti kotiseutunsa vähävaraisinta osaa. Siirtolaiset harjoittivat yleensä ammatteja, joille oli tilausta missä tahansa. Suomeen saapuneista italialaisista noin puolet oli posetiivareita, loput esimerkiksi sirkustaiteilijoita, kiertäviä kauppiaita ja kipsityön taitajia. Suomen syrjäinen asema ja alkeelliset markkinat helpottivat siirtolaisten työskentelyä.

–Toisen polven italialaisten, kuten isäni, muistoissa autonoman aika näyttäytyi vapautena vuoksi jonkinlaisena kulta-aihana, jolloin sai vapaasti käydä kauppa ja matkustaa Venäjälle hakemaan tavaraa. Veroja oli vähän, eikä asevelvollisuuttaakaan ollut.

Benito Casagranden isoisä **Antonio Casagrande** oli ensimmäinen Turun italialaisyhteisössä, joka alkoi harjoittaa kiinteää kauppalikettä. ”Amerikkalainen Basaari” sijaitsi osoitteessa Linnankatu 3, Ingmanilta vuokratuissa puisissa porttirakennuksissa. Liiketoimintaa kuului myös jäätelön valmistus ja torikauppa. Posetiivikin hänellä oli, mutta se kiersi maata tietävästi jonkun rengin matkassa. Nykyään isoisältä peritty posetiivi muistuttaa sukujuurista Benito Casagranden kotiovelle.

BENITO MUSSOLININ NIMIKIRJOITUS

”Minä synnyin keskellä toista maailmansotaa kesäkuussa 1942. Nimeni sain

Benito Mussolinilta, joka oli vanhempieni ja muiden Suomessa asuneiden italialaisten suuri idoli. (...) Myöhemmin Mussolinia ja fasismia alettiin pitää ”bluffina”. Noille ajoille jopa naureskeltiin, ja niistä puhuttiin yleensä vapautuneesti. Mutta minä, Benito, en voinut koskaan asialle naureskella.”

”Italian nuorison tukemisesta”, lukee nimmarilla varustetussa kuvassa, jossa **Benito Mussolini** hymyilee voitokkaasti ratsunsa selässä.

Turun Sanomien vierailuhetkellä Benito Casagranden ainoa säilynyt lapsuuden piirros oli kehystettävänä, mutta kuva piirroksesta on tuoreessa elämäkertakirjassa.

– Irma, on yksiselitteisesti pelastanut minun elämäni. Tämän olen elämäni varrella vähitellen ymmärtänyt, Benito Casagrande toteaa puolisoistaan Irma Casagrandesta.

← Benito Casagrande esittelee posetiivia, jonka hänen isoisänsä hankki Riasta 1905.

Fasistit marssivat Roomaan lokakuussa 1922. Tapahtumaa olivat edeltäneet kauan jatkuneet väkivaltaisuuudet ja Italia oli jo jonkin aikaa ollut sisällissotaa muistuttavassa tilassa.

Aluksi Italian pääministeriksi nimitetty, ja pian sen jälkeen maan diktaattoriksi kohonnut karismaattinen Mussolini sai nopeasti kansan puolelleen lupaamalla muun muassa työtä ja toimeentuloa.

Suomen italialaisetkin suhtautuivat Mussoliniin varsin myönteisesti. He uskoivat, että uusi hallitus hoitaisi ulkoitalialaistenkin asioita entistä paremmin. Mussolini näki, että ulkoitalialaisia olisi mahdollista käyttää fasismin ja italialaisen kulttuurin levittämiseen maailmalla. Suunnitelma sisälsi kolme vaihetta: ensin vahvistettaisiin italialaisten siteitä isänmaahansa ja estettäisiin heidän sulautumistaan vieraaseen kulttuuriin. Sen jälkeen keskityttäisiin uuden italialaispolven muovaamiseen, jotka sitten aikanaan soluttautuisivat isäntämaansa väestöön ja vaikuttaisivat asioihin Italian hyväksi.

Fasismin valtaannousun jälkeen italialaisten keskuudessa syntyi vain muutamissa kuukausissa yli 150 puolueosastoa eli ”fasciata” eri maihin. Vuonna 1928 fascioita toimi noin 600 eri puolilla maailmaa. Fascio di Turku perustettiin 1927. Toimintaan kuului muun muassa lapsille ja nuorille annettava italian kielen, historian ja maantiedon opetus. Myös kulttuuritoiminta oli keskeinen osa yhdistyksen toimintaa.

–Isovanhempani, isäni ja hänen veljensä kuuluivat kaikki Fascio di Turku-yhdistykseen. Se keräsi varoja lähetet-

täväksi Italiaan, minkä myötä Benito Mussolini lähetti isäni osoitteella yhdistykselle kiitoskirjeen omakätisellä nimikirjoituksella varustettuna, Benito Casagrande kertoo.

Casagrande arvelee, että Turun italialaiset eivät ehkä olleet täysin tietoisia fasismin ideologisista puolista.

PIIRROS ITALIALAISESTA KAUPUNGISTA

”Lapsuuteni oli haaveilun täyttämää. Olin lapsista keskimääräinen ja viihdyin parhaiten omilla oloissani. Koko perhe piti minua hiljaisena haaveilijana ja omilla maailmoissaan elävänä poikana.”

Yksi Casagranden harvoista säilyneistä lapsuuden ajan esineistä on piirros, joka kuvaa tekijänsä näkemystä siitä, miltä näyttää italialainen kaupunki. Noinin aikoihin hän ei ollut koskaan käynyt Italiassa. Ensimmäisen matkansa Italiaan – ja ulkomaille ylipäätään – hän teki vasta 18-vuotiaana kesällä 1960.

Casagrande kertoo, että hänen lapsuutensa Turussa rajoittui neljän k:n piiriin. Päivät kuluvivat tiiviisti kotona osoitteessa Kauppiaskatu 5, koulussa, kaupappuodissa ja kirkossa.

–Elämänmeno oli samanlaista päivästä toiseen. Pappa ja mamma olivat molemmat töissä kaikki päivät sunnuntaita lukuun ottamatta. Kodinhoidosta huolehtivat kotiapulaiset.

Mieleen on jäänyt myös se, että vaikka isä oli lelukauppias, leluja ei silti juurikaan kotona näkynyt.

–Jouduimme paljolti kehittelemään omat leikkikalumme kaapeissa olevista aikuisten tavaroista. Sodanaikaisista kaasunaamareista leikkasimme irti lasit ja kumiosan, jolloin saimme leikkeihimme moottoripyöräilijän lasit. Säilykepurkit taas markkeerasivat isoja paperirullia, joita näimme kuorma-autojen vievän talomme kellariin *Turun Sanomien* painoon.

Koululaisena Casagrande vietti usein koulun jälkeen aikaa ”maman putiikissa”. Mieleen on jäänyt erityisesti yksi kerta, jolloin hän keskusteli äitinsä kanssa siitä, mitä arkkitehdit tekevät.

–Olin innokas piirtämään, ja erityisesti piirsin talojen plaaneja. Kuvittelin kotileikkejä näissä piirtämässäni taloissa, joita myös kalustin. Kuultuani mammalta arkkitehdin ammatista päätin siltä istumalta, että ryhtyisin isona arkkitehdiksi.

MAALAUKSEN KIRJAN KANNESSA

Benito Casagrande – enemmän kuin arkkitehti -kirjan kannessa on kuva maalauksesta, joka on ripustettu kunniapaikalle Benito ja **Irma Casagranden** eteisen seinälle. Maalauksen on tehnyt pastori, taiteilija **Hannu Konola**, joka maalasi sen Casagranden 40-vuotissyntymäpäiväksi vuonna 1982.

Casagrande kertoo, että kirjan kansikuvaa oli aluksi vaikea keksiä, mutta kun Sammakko-kustantamosta ehdotettiin kyseistä maalausta, valinta oli selvä.

–Olen jälkepäin ajatellut, että tämä on ehdottomasti ainoa mahdollinen kansikuva.

Kuvaan sisältyy Casagranden mielestä paljon maalauksen tekijän ennalta oivaltamia asioita.

–En alun perin käsittänyt, kuinka hieno tämä oikein on. Etualalla on kieloja, jotka kukkivat aina syntymäpäiväni aikaan. Hannu halusi sitoa enkelin narulla sormeeni, jotta enkeli pysyisi perässäni. Kengissäni ei ole nauhoja, koska en kuitenkaan ehtisi niitä solmia. Punainen polkupyörä on myös radikaalin tunnus. Kovaa kyytiä Irmalle enako tuo tynny hänen allaan. Maalaus on yhtälailla Irmann kuin minun muotokuva, meidän roolimme on kuvattu tässä aivan selvästi. Ja vahva vyö ympärillämme on kestänyt jo 65 vuotta.

Niin, Irma. Casagranden elämäkerta tekee selvääkin selvemäksi, että Irma Casagrandella on ollut arkkitehdin elämässä käännteentekevä rooli.

”Lapsuuteni oli nymyn tohvelisankarin, nukkuneen rukouksen sisänpään vetäytynyt elämä. Se elämänsä päättyi, kun vihdoin tapasin vuosien iltarukouksien jälkeen oman enkelini Irmann. (...) Olemaisinta mitä Irma minulle antoi, oli itseluottamus.”

Juuri 18 täytettyään Benito Casagrande kohtasi elämänsä rakkautta. Ja se oli menoa ensisilmäyksellä. Tunne oli alusta saakka molemminpuolinen, mutta suhdetta koeteltiin alkuvaiheessa kovasti, koska Casagranden isä teki selväksi, ettei Irma ollut tervetullut perheeseen.

Erään kerran painostus nuoren parin erottamiseksi oli erityisen voimakasta. Sillä kertaa Casagrande koki irtoavansa ruumiistaan ja seuraavansa tapahtumia ulkopuolisena katon rajasta.

–Tunsin, miten perheeni paine minua kohtaan hellitti. Aivan kuin tämä kaikki, mitä tässä nyt tapahtui, ei tapahtuisikaan minulle, vaan jollekin toiselle ihmiselle. Äänet lakkasivat kuulumasta, ja näin itseäni käpertyneenä sohvaa nurkkaan. Sitten kaikki musteni. Menetin tajuntani.

Lopulta hän havahtui isänsä halaukseen. Isä oli ilmeisesti säikähtänyt poikansa kohtausta ja tajunnut, että painostus oli mennyt liian pitkälle.

Casagrande ei ole keksinyt isänsä raivolle muuta selitystä, kuin pelon siitä, että pojan koulunkäynti kärsisi ja liian aikainen aikuistuminen tuhoaisi tulevaisuuden.

–Irma oli hänen silmissään jo täysi nainen, minä vielä koulupoika. Olin hänen viimeinen toivonsa lapsesta, joka yltäisi yliopistotasoiseen sivistykseen. Olin pärjännyt koulussa sen verran lupaavasti, että isän unelma voisi kohdallani toteutua. Italialaiseen tapaan isän reaktio oli vain pahasti ylimitoitettu.

KATSO VIDEO
Lapsuudenkodista periytyneeseen taustaan liittyvä koskettava tarina **ts.fi**

Jutun lähteenä on haastattelun lisäksi käytetty Benito Casagranden ja tietokirjailija Rauno Lahtisen yhdessä kirjoittamaa Benito Casagrande – enemmän kuin arkkitehti -kirjaa (Sammakko).

→ Benito Casagrande ja Rauno Lahtinen keskustelevat Benito Casagrande – enemmän kuin arkkitehti -kirjasta Turun kirjamessujen Pysäkki-lavalla lauantaina 3.10. klo 10.30.